

Granskning av tandvården

Rapport

Region Gotland

KPMG AB

2025-06-12

Antal sidor: 26

Region Gotland
Granskning av tandvården

2025-06-12

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	5
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Resultat av granskningen	7
3.1	Organisation och ansvar	7
3.2	Läget i Region Gotlands tandvård	7
3.3	Styrning av tandvården	8
3.4	Uppföljning och kontroll av tandvården	12
3.5	Kompetensförsörjning inom tandvården	17
4	Samlad bedömning och rekommendationer	25

1 Sammanfattning

KPMG har av Region Gotlands revisorer fått i uppdrag att granska styrning och uppföljning av regionens tandvård. Syftet med granskningen har varit att bedöma om hälso- och sjukvårdsnämnden har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och intern kontroll avseende tandvården.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att hälso- och sjukvårdsnämnden endast delvis har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och intern kontroll avseende tandvården.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att det i hög grad saknas en tydlig styrning och uppföljning av tandvårdens verksamhet. De mål som fastställts av hälso- och sjukvårdsnämnden för förvaltningen är enligt vår bedömning endast till viss del tillämpbara på tandvården och utgör därför inte en aktiv och effektiv styrning av verksamheten. Även om nämnden regelbundet följer upp förvaltningens verksamhet och ekonomi under året och uppföljningsrapporterna som upprättas innehåller viss information om tandvården, framgår det inte tydligt hur tandvården arbetar mot fullmäktiges målsättningar. Vi bedömer utifrån detta att nämnden behöver stärka sin styrning och uppföljning av tandvården för att säkerställa tillräcklig kontroll över verksamheten och att den bedrivs i enlighet med mål och lag. Att stärka styrningen bedöms som särskilt viktigt bland annat mot bakgrund av den befintliga bemanningssituationen som försvårar möjligheten att utföra och bedriva den verksamhet som ska genomföras enligt lag.

Vi noterar vidare att tandvårdens intäkter för år 2024 avviker mot budget, samt att det är prognosen även för år 2025. Vi noterar att nämnden under år 2024 beslutade om ett besparingsprogram för hela förvaltningen där en åtgärd för att öka intäkterna i tandvården inkluderas. Vi bedömer dock att det kan finnas behov av att vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att tandvårdens intäkter motsvarar budgeten.

Utifrån de brister som finns relaterat till personal- och kompetensförsörjning inom tandvården anser vi att det finns risk för att gotländska patienters tillgång till tandvård kan begränsas. Även om det inom förvaltningen bedrivs ett strategiskt arbete med kompetensförsörjning genom en kompetensförsörjningsplan och en tillhörande handlingsplan saknar dessa dokument enligt vår bedömning specifika åtgärder eller mål riktade mot kompetensförsörjningen inom tandvården. Utifrån det rådande läget bedömer vi att det finns behov av att ta fram analyser och åtgärder särskilt för tandvården utifrån verksamhetens förutsättningar. Vi noterar att flera åtgärder har vidtagits för att säkerställa en hållbar kompetensförsörjning inom tandvården, men vi noterar att majoriteten av dessa beslut har fattats på förvaltningsnivå eller verksamhetsnivå. Flera åtgärder har inte heller tydligt rapporterats till nämnden i olika uppföljningsrapporter under året. För att kunna säkerställa en hållbar kompetensförsörjning inom tandvården bedömer vi att nämnden bör vidta åtgärder, samt få tydligare information om de åtgärder som vidtagits.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

<div> <div>Nej</div> <div>Endast delvis</div> <div>I allt väsentligt</div> <div>Ja</div> </div>	
Revisionsfråga	Bedömning
Har hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställt en ändamålsenlig styrning av tandvården?	Endast delvis
Har hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställt en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av tandvården?	Endast delvis
Har hälso- och sjukvårdsnämnden vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkerställa en hållbar kompetensförsörjning inom tandvården?	Nej

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi hälso- och sjukvårdsnämnden att:

- Stärka styrningen över tandvården för att säkerställa att verksamheten kan genomföra sitt uppdrag.
- Säkerställa att tandvården arbetar med de mål som fastställts av regionfullmäktige och nämnden.
- Se över om de privata tandvårdsklinikerna kan inkluderas ytterligare i planering och utveckling av tandvården inom vårdgivarvalet, samt överväga om det finns skäl att se över samverkan med de privata tandvårdsklinikerna i andra avseenden.
- Säkerställa en mer strukturerad uppföljning av tandvårdens verksamhet och måluppfyllelse i delårsrapporter och verksamhetsberättelse.
- I månadsrapporter och delårsrapporter följa upp tandvårdens ekonomi i sin helhet, samt upprätta årsprognoser.
- Säkerställa att åtgärder vidtas för att tillse att tandvårdens intäkter motsvarar budget.
- Säkerställa att specifika åtgärder för att säkerställa en hållbar kompetensförsörjning särskilt för tandvården tas fram och beslutas.

2 Bakgrund

KPMG har av Region Gotlands revisorer fått i uppdrag att granska styrning och uppföljning av regionens tandvård. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Tandvård utgör en integrerad del av hälso- och sjukvårdssystemet och är avgörande för att upprätthålla befolkningens allmänna hälsa och livskvalitet. Enligt tandvårdslagen (1985:125) omfattar tandvård åtgärder för att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador i munhålan, med målet att säkerställa god tandhälsa och erbjuda vård på lika villkor för hela befolkningen. Socialstyrelsen har tagit fram nationella riktlinjer för tandvård, vilka reviderades år 2022. Dessa riktlinjer ger rekommendationer till beslutsfattare för att främja hälsa, förebygga sjukdomar, utreda, diagnostisera, behandla och rehabilitera. Riktlinjerna betonar vikten av att bedöma risker, behandla orsaker till problem och integrera tandvården med övrig hälso- och sjukvård. Riktlinjerna syftar också till att minska hälsoskillnader och främja en mer jämlik munhälsa.

Tandvårdslagen ställer fem grundläggande krav på tandvården för att säkerställa att den uppfyller kraven på god vård:

1. vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och lägga särskild vikt vid förebyggande åtgärder,
2. tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen,
3. vara lätt tillgänglig,
4. bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet,
5. främja goda kontakter mellan patienten och tandvårdspersonalen.

Region Gotland har ett ansvar att erbjuda en tandvård som lever upp till dessa krav och att säkerställa att vården är tillgänglig för alla invånare, inklusive patienter med särskilda behov. Regionen måste också se till att det finns tillräckliga resurser och kompetens för att möta befolkningens tandvårdsbehov, samt att vården bedrivs i enlighet med gällande lagar och riktlinjer.

Folktandvården i Region Gotland består av fyra kliniker som bedriver allmäntandvård. I november år 2024 beslutade tandvårdsledningen att två av klinikerna, klinikerna i Slite och Roma, tillfälligt skulle pausas. Beslutet motiverades av arbetsmiljöproblem och allvarlig personalbrist. I hälso- och sjukvårdsnämndens delårsrapport per augusti 2024 anges att det råder brist på tandvårdspersonal och att det skett en minskning i alla yrkeskategorier. Detta uppges också ge konsekvenser för verksamhetens intäkter, då prognosen var 2 miljoner kronor lägre intäkter än budgeterat. Folktandvården uppges också ha högre sjukfrånvaro jämfört med hela hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

För att möta dessa utmaningar krävs en strategisk och långsiktig planering av tandvården, där både offentliga och privata aktörer samverkar för att säkerställa en hög vårdkvalitet och tillgänglighet. Revisorerna har identifierat en risk för brister i styrningen och

uppföljningen av tandvården inom Region Gotland, vilket kan leda till brister i exempelvis vårdkvalitet och tillgänglighet.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningen har syftat till att bedöma om hälso- och sjukvårdsnämnden har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och intern kontroll avseende tandvården.

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- Har hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställt en ändamålsenlig styrning av tandvården?
- Har hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställt en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av tandvården?
- Har hälso- och sjukvårdsnämnden vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkerställa en hållbar kompetensförsörjning inom tandvården?

Granskningen har avgränsats till att omfatta hälso- och sjukvårdsnämndens arbete med tandvård. Granskningen avser Folktandvården samt privata aktörer som har tecknat avtal med Region Gotland.

2.2 Revisionskriterier

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- Kommunallagen 6 kap § 6
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- Tandvårdslagen (1985:12)
- Lag om statligt tandvårdsstöd (2008:145)
- Nationella riktlinjer: tandvård (Socialstyrelsen)
- Mål och budget 2025–2027 för Region Gotland
- Regionala riktlinjer, rutiner, regelverk, policys och beslut gällande tandvård

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier av bland annat hälso- och sjukvårdsnämndens verksamhetsplan, uppföljningsrapporter (delårsrapporter och verksamhetsberättelse), kompetensförsörjningsplan och protokoll.
- Intervjuer med hälso- och sjukvårdsnämndens presidium, hälso- och sjukvårdsdirektör, tillförordnad tandvårdschef, enhetschefer vid Folktandvårdens kliniker, HR-chef för hälso- och sjukvårdsförvaltningen, beställarchef, förvaltningssekreterare,

2025-06-12

avtalsstrateg, controller samt ekonomichef för hälso- och sjukvårdsförvaltningen
och ordförande för privattandläkarföreningen Gotland.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer:

Samtliga intervjuade har fått möjlighet att faktakontrollera rapporten.

3 Resultat av granskningen

3.1 Organisation och ansvar

3.1.1 Hälso- och sjukvårdsnämnden

Hälso- och sjukvårdsnämnden ansvarar enligt sitt reglemente¹ för ledningen av hälso- och sjukvården i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), samt för att fullgöra de uppgifter som enligt tandvårdslagen (1985:125) åvilar regionen. I regionens *Mål och budget 2025–2027*² anges att nämndens uppdrag är att tillhandahålla en god och hälsofrämjande hälso- och sjukvård och tandvård på lika villkor till de som bor och vistas på Gotland.

3.1.2 Tandvården på Gotland

I hälso- och sjukvårdsförvaltningen utgör tandvården ett eget verksamhetsområde. Verksamheten leds av en tandvårdschef³ och består av fyra allmäntandvårdskliniker som ansvarar för barn- och ungdomstandvård, tandvård för särskilda patientgrupper samt akuttandvård. Allmäntandvårdsklinikerna är Folktandvården Visby, Folktandvården Hemse, Folktandvården Roma och Folktandvården Slite. Därtill finns även en specialistklinik, Mun- och käkcentrum, som är verksam på Visby lasarett. Sedan november år 2024 är dock två av allmäntandvårdsklinikerna, Folktandvården Slite och Folktandvården Roma, tillfälligt pausade. Mer information om detta framgår av *kapitel 3.2* nedan.

Utöver Folktandvården, tandvården som bedrivs i egen regi, finns det privata tandvårdskliniker. Totalt finns det cirka tio privata tandvårdskliniker på Gotland. Region Gotland har avtal avseende barn- och ungdomstandvården med några av dessa kliniker, mer information om detta framgår av *avsnitt 3.3.4* nedan.

3.2 Läget i Region Gotlands tandvård

Tandvården i Region Gotland har under de senaste åren haft utmaningar med framför allt kompetensförsörjning och bemanning. Antalet anställda i olika yrkeskategorier har minskat, vilket bland annat resulterat i personalbrist, hög arbetsbelastning och bristande arbetsmiljö i verksamheten. Enligt uppgift nådde antalet anställda i tandvården kritiska nivåer under år 2024. Dessa omständigheter beskrivs närmare i *kapitel 3.5*. I intervjuer framförs att den rådande bemanningssituationen försvårar möjligheterna att utföra tandvårdens uppdrag och bedriva den verksamhet som ska genomföras.

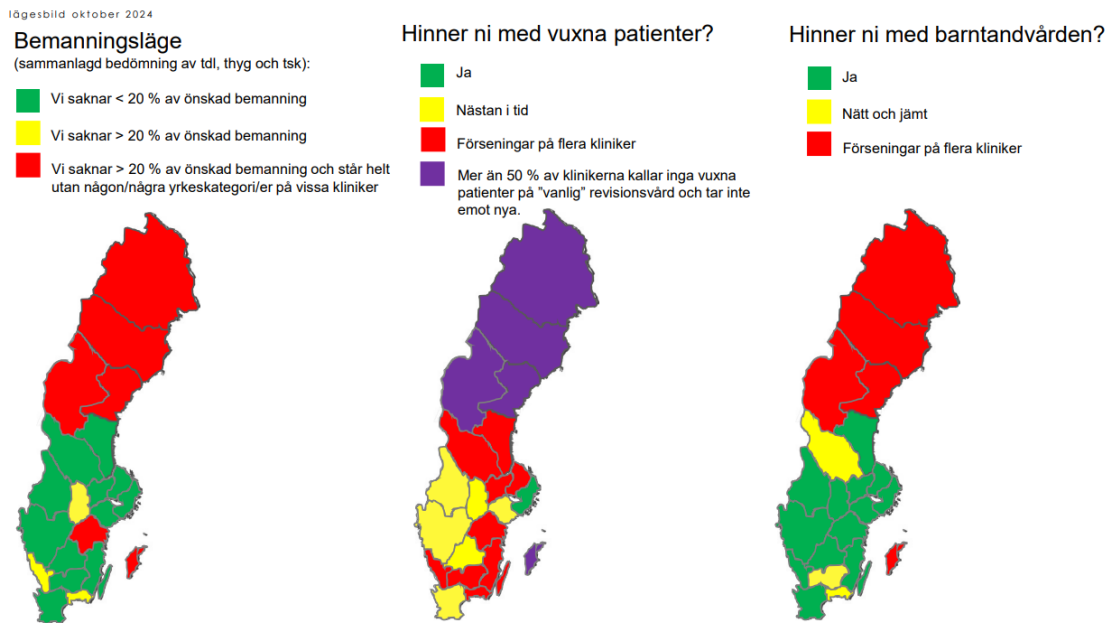
I en tjänsteskrivelse till hälso- och sjukvårdsnämnden (se *avsnitt 3.5.3*) har tandvården beskrivit lägesbilden i tandvården. I tjänsteskrivelsen redovisas bland annat följande bild

¹ Regionfullmäktige, 2022-12-12 §238

² Regionfullmäktige, 2024-11-18 §175

³ Vid granskningens genomförande fanns en tillförordnad tandvårdschef.

för att belysa tandvårdens aktuella situation och vad det har för konsekvenser för verksamheten:

Som framgår av bilden ovan saknas över 20 procent av önskad bemanning och vissa tandvårdskliniker saknar helt någon eller några yrkeskategorier i Region Gotland. Över hälften av klinikerna kallar inte heller vuxna patienter, och det förekommer förseningar på flera kliniker när det gäller barntandvården.

Till följd av läget i tandvården har ett generellt kallestestopp av vuxna patienter införts, och klinikerna i Slite och Roma har tillfälligt pausats på grund av personalbrist och arbetsmiljöproblem. Personalen från klinikerna har flyttats till Folktandvården Visby. Därtill har olika typer av samarbeten, exempelvis med Nynäshamn, upprättats för att erbjuda patienter tandvård på annan ort.

3.3 Styrning av tandvården

3.3.1 Mål och budget

Regionfullmäktige beslutar årligen om prioriteringar, mål och uppdrag som gäller för regionens nämnder. Dessa utgår från regionfullmäktiges övergripande prioriteringar för regionen. I budgetdokumentet beskrivs även regionens styrmodell. Styrmodellen utgör politikens verktyg för att styra regionens verksamheter, utöver de lagar och förordningar som finns för olika områden. I enlighet med styrmodellen fastställer regionfullmäktige årligen koncerngemensamma och nämndspecifika mål för regionens nämnder. Målen utgår från nämndernas uppdrag och ska följas upp och utvärderas årligen. Enligt

2025-06-12

styrmodellen föreslås målen av respektive nämnd, men beslutas av fullmäktige. Nämnerna ansvarar för att verkställa regionfullmäktiges mål.

I *Mål och budget 2025–2027* fastställer regionfullmäktige sju mål för hälso- och sjukvårdsnämnden för planperioden:

- 1) Andelen egen personal ska öka årligen och uppgå till minst 95 procent 2027
- 2) Den genomsnittliga beläggningen i slutenvården ska minska årligen och inte överstiga 85 procent år 2027, genom ett kvalitativt och effektivt omhändertagande på alla vårdnivåer
- 3) Förtroendet för vårdcentralerna på Gotland ska öka och vara högst i landet år 2025
- 4) Patientens upplevelse av kontinuitet och koordinering i primärvården ska öka
- 5) Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras
- 6) Region Gotlands koldioxidutsläpp ska minska årligen. Under perioden 2024–2027 ska den genomsnittliga minskningen uppgå till 15 procent per år.
- 7) Öka antalet invånare i ålder 20–64 med minst 1 000 till mandatperiodens slut

Därutöver har regionfullmäktige för samtliga nämnder fastställt två uppdrag relaterat till ekonomi. Dessa är att "följa upp och säkerställa att verksamheten ryms inom de budgetramar regionfullmäktige fastställer" och att "vidta ytterligare åtgärder för att begränsa underskottet 2024 och bromsa den höga kostnadsutvecklingen i verksamheterna, samt att anpassa verksamheten inför 2025 års ekonomiska utmaningar".

3.3.2 Hälso- och sjukvårdsnämndens verksamhetsplan

Hälso- och sjukvårdsnämndens *verksamhetsplan 2025–2029*⁴ beskriver hälso- och sjukvårdsnämndens uppdrag och mål för hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Nämndens mål för år 2025 är de sju mål som fastställts av fullmäktige i *Mål och budget 2025–2027* (se avsnitt 3.2.1 "Mål och budget" ovan). I verksamhetsplanen redovisas en motivering till målen, prioriterade områden inom ramen för målen, beslutade planer/dokument som har anknytning till målen samt indikatorer för att mäta måluppfyllelse av respektive mål.

Fyra av målen som fastställts gäller specifikt hälso- och sjukvården (mål 1–4), medan övriga tre mål gäller hela förvaltningen (mål 5–7) och således tandvården. I intervjuer med representanter från tandvården framförs att nämndens mål inte utgör en aktiv styrning inom verksamheten, och att de inte är kända eller förankrade i verksamheten. Styrning av verksamheten uppges i stället i huvudsak utgå från lagstiftning och riktlinjer inom tandvårdsområdet. I intervjuer framförs att majoriteten av nämndens övergripande mål inte är helt tillämplbara för tandvårdens verksamhet. Målen beskrivs vara formulerade på

⁴ Fastställt av hälso- och sjukvårdsnämnden, 2024-11-27 §109

en övergripande nivå och uppges inte vara relevanta för att styra tandvårdens verksamhet. Vidare har det framförts att tandvårdens verksamhet avviker från övriga förvaltningen, bland annat för att det är en taxbaserad verksamhet, samt att den har fungerat bra under en längre tidsperiod. Av dessa anledningar har det uppgetts att det saknats behov av ytterligare styrning från nämnden.

I intervjuer har behovet av specifika eller mer tillämpbara mål för tandvården diskuterats. Det har framförts att nämndens mål och uppdrag inte behöver ha en högre detaljeringsgrad än det som finns i dagsläget. Det betonas också att det inte finns specifika mål för andra verksamheter i förvaltningen i övrigt, till exempel för ortopedi eller barn- och ungdomspsykiatri. Vidare har det framförts att regionens styrmodell inte kräver att nämndens mål omfattar hela förvaltningen, utan att målen istället avser utpekade förflyttningsområden olika år.

Utöver mål för verksamheten har nämnden även fastställt ett antal uppdrag för förvaltningen. Ett av uppdragen avser särskilt tandvården:

- Folk tandvårdens helgjour: Uppdrag att utvärdera förändringen och återkoppla till nämnden senast hösten 2025.

Uppdraget härstammar från hälso- och sjukvårdsnämndens beslut i juni år 2024 om att Folk tandvårdens helgjour skulle upphöra. Mer information om detta finns i *avsnitt 3.5.3* nedan.

3.3.3 Tandvårdstaxa

Utöver styrning genom mål och uppdrag är ett sätt för hälso- och sjukvårdsnämnden att styra tandvården genom tandvårdstaxa. Som tidigare nämnts är tandvården en taxbaserad verksamhet och det är varje vårdgivare som prissätter tandvården.

Inför år 2024 beslutade hälso- och sjukvårdsnämnden att höja tandvårdstaxan med LPIK⁵ index för år 2024, vilket motsvarade 4,3 procent⁶. Taxan gäller för fullbetalande vuxna patienter. Højningen ansågs vara nödvändig för att tandvården skulle kunna hantera ökade kostnader för olika åtgärder under år 2024. Även år 2022 och 2023 höjde nämnden tandvårdstaxan med 3,2 respektive 5,2 procent.

Inför år 2025 genomfördes ingen højning av tandvårdstaxan och LPIK gav enligt uppgift inte heller underlag för en højning av taxan. I en tjänsteskrivelse till nämnden avseende taxan⁷ anges att en undersökning som genomförts visar att priserna för tandvården på Gotland är högre än andra regioner och avviker med 28 procent jämfört med statens referenspriser. Region Gotland är en av de regioner som avviker mest mot referenspriserna i landet. Förvaltningen gjorde därför bedömningen att modellen inte ger utrymme

⁵ Prisindex med kvalitetsjusterade löner för regioner (LPIK)

⁶ Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2023-12-19 §146

⁷ Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2024-11-27, §112

för en höjning av taxan inför år 2025, även om det ansågs vara nödvändigt för att klara av ökade kostnader för bland annat löner och lokaler.

3.3.4 Ramavtal för fritt vårdgivarval gällande barn- och ungdomstandvården

Enligt tandvårdslagen (1985:125) ska Folktandvården, dvs. tandvården som bedrivs i egen regi, ansvara för:

- Regelbunden och fullständig tandvård för personer till och med det år då de fyller 19 år,
- Specialisttandvård för personer från och med det år då de fyller 20 år, och
- Övrig tandvård för personer från och med det år då de fyller 20 år i den omfattning som regionen bedömer lämplig.

När det gäller barn- och ungdomstandvården upprättas årligen ett *Ramavtal för fritt vårdgivarval för barn- och ungdomstandvården i Region Gotland*⁸. Avtalet arbetas fram av hälso- och sjukvårdsförvaltningens beställarfunktion. I avtalet regleras ramarna för barn- och ungdomsverksamheten inom tandvården på Gotland, både i egen regi och hos de privata tandvårdsklinikerna. Avtalet omfattar tre parter: hälso- och sjukvårdsförvaltningen inom Region Gotland, Svensk Privattandvård AB och Folktandvården inom Region Gotland. Avtalet anger bland annat kraven för vårdansvar av barnpatienter, samt ersättningen för barntandvård för året för Folktandvården respektive privata vårdgivare. Ersättningen för barntandvården år 2025 är uppräknat med 3,9 procent i enlighet med prognostiserat LIPK för år 2024. För privata vårdgivare är ersättningen uppräknat med 5 procent momskompensation och 3 procent kompensation för fria nyttigheter.

Vid intervju med representant för de privata tandvårdsklinikerna framgår att dialogen med regionen vad gäller planeringen av tandvården inom regionen är ett utvecklingsområde. Det beskrivs exempelvis att de privata klinikerna inte är delaktiga i planeringen på ett tydligt sätt i enlighet med tandvårdslagen. Likaså upplevs regionens kommunikation med de privata tandvårdsklinikerna vara ett utvecklingsområde.

3.3.5 Internkontrollplaner

Hälso- och sjukvårdsnämnden fastställer årligen en internkontrollplan baserat på riskanalyser som genomförts i förvaltningen. För år 2025 fastställs fem kontrollmoment avseende jour och beredskap, fakturahantering, delegation, vårdförlopp Sepsis och rekrytering. Några av kontrollerna omfattar särskilt hälso- och sjukvården, men några av kontrollerna omfattar även tandvården. I internkontrollplanen för år 2024 fastställdes tre kontrollmoment gällande fördelning av arbetsmiljöansvar, efterlevnad av bemanningsavtal samt följsamhet till basala hygien- och klädregler. Precis som för år 2025 omfattar några kontrollmoment särskilt hälso- och sjukvården, men några av kontrollerna omfattar även tandvården. Vid återredovisningen av kontrollen avseende arbetsmiljöansvar

⁸ HSN 2024/822

nämns att tandvården saknar registrerad arbetsmiljöfördelning för två av enhetscheferna. Enligt återredovisningen har cheferna informerats om att dessa ska upprättas omgående.

3.3.6 Bedömning

Vi bedömer att hälso- och sjukvårdsnämnden endast delvis säkerställt en ändamålsenlig styrning av tandvården.

Enligt kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 § ska nämnder se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt *samt* de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. Vi konstaterar att regionfullmäktige har fastställt ett antal mål för hälso- och sjukvårdsnämnden, samt att nämnden i sin verksamhetsplan brutit ned målen i indikatorer för att mäta måluppfyllelsen i förvaltningen. Vi noterar att majoriteten av målen samt indikatorerna är särskilt riktade mot hälso- och sjukvården och inte avser tandvården, men att det finns ett antal mål som gäller hela förvaltningen och därigenom tandvården. Enligt vår bedömning utgör dessa mål inte en aktiv och effektiv styrning över tandvårdens verksamhet, utan är på en övergripande nivå. Utifrån iakttagelser i granskningen noterar vi att tandvårdsverksamheten till följd av detta inte arbetar med målen. Vi bedömer att nämnden bör stärka sin styrning av tandvården. Att stärka styrningen bedöms som särskilt viktigt bland annat mot bakgrund av att de i intervjuer framgår att den befintliga bemanningssituationen försvårar möjligheten att utföra och bedriva den verksamhet som ska genomföras enligt lag. Enligt vår bedömning bör en ansvarig nämnds styrning av en verksamhet vara särskilt aktiv när aktuell verksamhet riskerar att inte kunna utföra sitt lagstadgade uppdrag.

Enligt tandvårdslagen ska regionen planera tandvården med utgångspunkt i befolkningens behov av tandvård. Denna planering ska enligt tandvårdslagen inkludera andra aktörer som tillhandahåller tandvård än enbart regionen. I granskningen har dialogen mellan regionen och de privata tandvårdsklinikerna identifierats som ett utvecklingsområde. Vi bedömer därför att det kan finnas behov av att inom ramen för vårdgivarvalet se över denna dialog och om de privata tandvårdsklinikerna kan inkluderas ytterligare i planering och utveckling av tandvården.

3.4 Uppföljning och kontroll av tandvården

3.4.1 Verksamhetens uppföljning

På verksamhetsnivå följs tandvården framför allt upp via ansvariga chefer, samt i en gemensam ledningsgrupp inom tandvården. Ledningsgruppen består av tandvårdschef, enhetschefer för klinikerna samt stödjande funktioner inom ekonomi, HR och IT. Ledningsgruppen möts en gång i månaden och vid dessa tillfällen sker uppföljning av tandvårdens verksamhet och ekonomi. Uppföljningen av ekonomi sker med hjälp av controller med ansvar för tandvården. När det gäller nämndens mål (se *avsnitt 3.3.1*) framförs det i intervjuer att dessa inte följs upp på ett tydligt sätt på verksamhetsnivå.

Tandvårdschefen ingår därutöver i hälso- och sjukvårdsförvaltningens ledningsgrupp. Vid dessa ledningsgrupper informerar tandvårdschefen om tandvårdens verksamhet och ekonomi. Enligt uppgift sker även avstämningar kontinuerligt mellan tandvårdschef och förvaltningschef.

3.4.2 Nämndens uppföljning

Nämnden gör ordinarie uppföljning av verksamhet och ekonomi genom månadsrapporter, delårsrapporter och verksamhetsberättelse. I avsnitten nedan beskrivs uppföljningen avseende tandvården som nämnden erhållit under år 2024 och hittills under år 2025.

3.4.2.1 Månadsrapporter

Nämnden erhåller vid varje sammanträde en ekonomisk månadsrapport för den förgående månaden. Månadsrapporten redovisar bland annat övergripande ekonomisk uppföljning, men även uppdelat på intäkter och kostnader, samt en bedömning av det ekonomiska läget. I månadsrapporterna redovisas även tandvårdens intäkter i relation till budget, dock redovisas ingen årsprognos.

3.4.2.2 Delårsrapport 1 år 2024

I delårsrapport 1⁹ per sista mars år 2024 görs en uppföljning av verksamheten med tyngdpunkt i ekonomi och personal. I rapporten redovisas händelser av väsentlig betydelse i förvaltningen och där framgår att Folk tandvården, i syfte att öka tillgängligheten, har fört samtal med Region Stockholm och en klinik i Nynäshamn om att ta emot gotländska patienter. Det framgår att Folk tandvården börjat hänvisa patienter till en klinik i Nynäshamn, framför allt nya vuxna patienter med akuta besvär. När det gäller information om personal redovisas bland annat antalet anställda samt statistik kring sjukfrånvaro inom olika verksamheter. För tandvården anges att antalet anställda hade minskat med två anställningar jämfört med år 2023. Det framgår också att tandvården redovisade högre sjuktal än genomsnittet i hälso- och sjukvårdsförvaltningen, men att sjukfrånvaron minskat jämfört med tidigare år.

I delårsrapporten sker en ekonomisk uppföljning på aggregerad nivå och det framgår således ingen separat uppföljning per verksamhetsområde (exempelvis för tandvården). I sin helhet prognostiserade nämnden ett underskott på cirka -96 mnkr vid årets slut.

3.4.2.3 Delårsrapport 2 år 2024

I delårsrapport 2¹⁰ per sista augusti år 2024 görs en uppföljning av verksamhet och ekonomi. Till skillnad från delårsrapport 1 redovisas även måluppfyllelse av de fastställda målen och kvalitetsuppföljning i delårsrapporten. Uppföljningen och bedömningen av respektive mål görs samlat för hela förvaltningen. I rapporten redovisas en bedömning av

⁹ Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2024-04-17, §38

¹⁰ Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2024-09-18, §78

måluppfyllelse, samt en motivering till bedömningen. I dessa motiveringar nämns inte tandvården eller tandvårdens arbete med målen.

Vad gäller händelser av väsentlig betydelse framgår att Folk tandvården har klarat sitt uppdrag när det gäller akuta patienter under sommaren. När det gäller personal redovisas antalet anställda inom tandvården, som är oförändrat sedan delårsrapport 1, samt sjukfrånvaron som är något högre jämfört med hela förvaltningen. Vidare redovisas även produktionsstatistik för tandvården, där det framgår att antalet besök hos tandläkare har minskat med cirka 1500 besök mellan år 2023 och 2024. Minskningen under 2024 beror enligt rapporten på sjukskrivningar bland personal, samt att flera tandläkare och tandhygienister har avslutat sina anställningar.

Vidare följs periodens ekonomiska resultat upp och i redovisningen framgår utfallet avseende intäkter inom tandvården. Det framgår att tandvårdens intäkter avviker mot budget med -1 mnkr (2 procent). Avvikelsen uppges bero på bristen på klinisk tandvårdspersonal. I rapporten redovisas även årsprognosen för tandvårdens intäkter, vilket är en avvikelse mot budget med cirka -2 mnkr.

3.4.2.4 Verksamhetsberättelse år 2024

I verksamhetsberättelsen för år 2024¹¹ följs verksamhet och ekonomi upp på liknande sätt som i delårsrapport 2. Under rubriken "Händelser av väsentlig betydelse" anges att utmaningar kopplat till bemanningen dominerat den gotländska tandvården under året, där bristen på tandvårdspersonal försämrades ytterligare. Enligt rapporten nådde antalet anställda kritiska nivåer (exklusive specialisttandvården), då antalet anställda tandläkare minskade från 15 stycken från november år 2023 till 8 stycken november år 2024. Vidare anges att privata kliniker stängt under året, vilket resulterat till att fler patienter sökt sig till Folk tandvården vilket ökat belastningen. Som tidigare nämnts i rapporten anges det i rapporten att det under den senare delen av året infördes ett generellt kallelsestopp av vuxna patienter, och klinikerna i Slite och Roma pausades på grund av personalbrist. I rapporten beskrivs vidare att ett antal samarbeten med tandvårdskliniker på fastlandet har startats för att möta de utmaningar som finns inom tandvården.

I verksamhetsberättelsen redovisas även produktionsstatistik för bland annat tandvården. Där framgår att antalet besök inom tandvården (både tandläkare och tandhygienister) har minskat under åren 2021–2024, från 40 706 besök år 2021 till 31 493 besök år 2024. Minskningen beskrivs bero på att många tandläkare och tandhygienister avslutat sin anställning.

När det gäller ekonomi redovisas tandvårdens intäkter för helåret. Tandvården redovisade en negativ budgetavvikelse gällande intäkter på cirka -5 mnkr (7 procent). Det är framför allt intäkter från betalande patienter som bidrar till avvikelsen, och avvikelsen beskrivs bero på brist på klinisk personal inom tandvården.

¹¹ Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2025-02-05, §16

3.4.2.5 Delårsrapport 1 år 2025

I delårsrapport 1¹² per sista mars år 2025 görs en uppföljning av verksamheten med tyngdpunkt i ekonomi och personal. Under rubriken "Väsentliga personalförhållanden" anges att en ny tandvårdschef påbörjar sin anställning den 1:a juni, samt att tandvården har utmaningar med att klara sin kompetensförsörjning vilket resulterat i att två kliniker har pausats. Vidare beskrivs personalbristen och vad minskningen i personal beror på, till exempel arbetsbelastningen pga. underbemanning. Vidare anges att tandvården har den högsta sjukfrånvaron inom förvaltningen, likt rapporteringen under år 2024.

Gällande ekonomin redovisas periodens resultat, och det anges att tandvårdens intäkter avviker mot budget med cirka -3 mnkr (19 procent), vilket uppges bero på personalbrist. I rapporten görs ingen prognos av tandvårdens ekonomiska resultat.

3.4.2.6 Övrig uppföljning av tandvården

Utöver uppföljning inom ramen för det ordinarie årshjulet har hälso- och sjukvårdsnämnden även fått information om tandvården vid flera sammanträden. Nedan listas dessa tillfällen under år 2024 samt hittills under år 2025:

- **Februari 2024:** Under punkten "Muntlig information från hälso- och sjukvårdsförvaltningen" informerar hälso- och sjukvårdsdirektören om bemanningen inom Folktandvården Visby. Direktören informerar om personalbrist samt att dialog förs med närliggande regioner avseende samarbete.
- **Juni 2024:** Nämnden får information om att Folktandvårdens helgjour upphör.
- **Juni 2024:** Nämnden får muntlig information om Folktandvårdens utmaningar av tandvårdschefen. Där beskrivs bemanningsutmaningarna, samt att patienter har möjlighet att åka till Nynäshamn för att få tandvård. Det uppges även att det pågår flera insatser för att rekrytera personal.
- **Oktober 2024:** Enhetschefen för Folktandvården Visby informerar om verksamheten.
- **December 2024:** Under punkten "Muntlig information från hälso- och sjukvårdsförvaltningen" informerar hälso- och sjukvårdsdirektören om att Folktandvården pausat sin verksamhet i Slite och Roma, samt om samarbete med Nynäshamn. Vidare informerar beställarchef att riksdagen ändrat åldersgränsen för den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården, och att regionen kommer att anpassa sig efter beslutet.
- **Mars 2025:** Under punkten "Muntlig information från hälso- och sjukvårdsförvaltningen" informerar hälso- och sjukvårdsdirektören om att en

¹² Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2025-04-16

tandhygienistutbildning på distans kommer att starta på Gotland, vilket beskrivs vara positivt för situationen i tandvården.

3.4.3 Åtgärder för att nå en ekonomi i balans

Som redovisats i avsnitten ovan har tandvårdens intäkter avvikit mot budget under år 2024, samt i början av år 2025. Hälso- och sjukvårdsnämnden har i samband med behandling av delårsrapporterna beslutat om ett antal åtgärder, då förvaltningen sammantaget prognostiserat avvikelser mot budget. I samband med behandling av delårsrapport 1 år 2024 beslutade nämnden att uppmana hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande att föra dialog om tillvaratagande av resurser över förvaltningsgränserna med regionledningen, samt att uppdra förvaltningen att fortsätta arbetet med att åstadkomma en ekonomi i balans utifrån ett tidigare beslut i hälso- och sjukvårdsnämnden om verksamhetsanpassningar under åren 2024–2025. Detta avsåg ett besparingsprogram där förvaltningen genom angivna åtgärder beräknade att minska kostnaderna med minst 150 mnkr. En del som ingår i besparingsprogrammet är även taxejusteringar för tandvård och patientavgifter. Genom att höja tandvårdstaxan inför år 2024 (se *avsnitt 3.3.3*) var förhoppningen att öka tandvårdens intäkter med +2 mnkr. Därtill fattade nämnden beslut om ett anställningsstopp inom förvaltningen, dock med undantag för personal inom tandvården utifrån läget i tandvården.

I samband med att delårsrapport 2 hanteras beslutade nämnden att ge förvaltningen i uppdrag att fortsätta arbetet med att åstadkomma en budget i balans utifrån tidigare beslutade åtgärdsområden. I delårsrapporten redovisas även en uppföljning av olika aktiviteter/åtgärder som pågår för att nå en ekonomi i balans. Där framgår att aktiviteterna för att öka intäkterna (dvs. att höja tandvårdstaxa och patientavgifter) är genomförda.

3.4.4 Bedömning

Vår bedömning är att hälso- och sjukvårdsnämnden endast delvis säkerställt en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av tandvården.

Nämnden följer upp verksamhet och ekonomi i hälso- och sjukvårdsförvaltningen genom rapporter under året. I dessa rapporter framgår viss information om tandvården, till exempel avseende situationen kopplat till bemanning och produktionsstatistik. Vi noterar att det inte tydligt framgår hur tandvården arbetar med fullmäktiges målsättningar vilket enligt vår bedömning beror på att tandvården inte på ett tydligt sätt arbetar med målsättningarna. Utifrån uppföljningen i dessa rapporter anser vi att det inte är tydligt hur tandvården arbetar med de mål och uppdrag som fullmäktige samt nämnden har fastställt. För att säkerställa en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av tandvården bedömer vi därför att uppföljning av tandvården i dessa rapporter behöver ske mer strukturerat.

När det gäller tandvårdens ekonomi konstaterar vi att tandvårdens intäkter redovisas i månadsrapporter samt vid delårsrapporter och verksamhetsberättelse. Vi noterar dock att hela verksamhetens resultat samt prognos inte alltid redovisas i dessa rapporter och

anser att sådan redovisning är väsentlig för att följa ekonomin och vid behov vidta åtgärder. Att utveckla uppföljningen bedöms som särskilt viktigt bland annat mot bakgrund av de utmaningar som tandvården har i regionen. På samma sätt som en ansvarig nämnd bör ha en aktiv styrning av en verksamhet som uppvisar betydande utmaningar bör det finnas en aktiv uppföljning på samma sätt.

Vi noterar att nämnden beslutat om ett besparingsprogram för hela förvaltningen, där en specifik åtgärd avseende tandvårdens intäkter ingår. Vi noterar dock att intäkterna avvek mot budget år 2024, samt att det även är prognosen för år 2025. Vi anser därför att det kan finnas behov av att vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att verksamhetens intäkter motsvarar budgeten.

3.5 Kompetensförsörjning inom tandvården

Som tidigare har nämnts i rapporten har tandvården i Region Gotland under de senaste åren haft stora utmaningar med bemanning och kompetensförsörjning. Mellan februari år 2024 och februari år 2025 har Folk tandvården minskat med 12 årsarbetare (motsvarande 15 heltidsarbetare, räknat i faktiskt arbetad tid), vilket är en minskning från 96 till 84 medarbetare. I delårsrapport 1 år 2025 beskrivs minskningen bero på bland annat pensionsavgångar, att medarbetare bytt till privat verksamhet och en hög arbetsbelastning pga. underbemanning som påverkat arbetsmiljön och ökat sjukskrivningar. I intervjuer beskrivs det också finnas utmaningar med rekrytering utifrån Gotlands ö-läge, exempelvis kopplat till tillgång till bostäder och inställningen till att bo på/pendla till Gotland. Det uppges också finnas konkurrens med de privata tandvårdsklinikerna som oftast erbjuder högre löner och mer varierade arbetsuppgifter på vuxna patienter.

I tabellen nedan följer en sammanställning av väsentliga personalförhållanden inom tandvården. Siffrorna har redovisats i förvaltningens delårsrapport 1 för år 2025, samt verksamhetsberättelse för år 2024 och i underlag från hälso- och sjukvårdsförvaltningens HR-funktion.

Faktiskt arbetad tid	Heltidsarbetare jan-nov 2024	Heltidsarbetare jan-nov 2023	Förändring
Tandvård	69	70	-1
Antal anställda	Antal anställda november 2024	Förändring mot nov 2023	
Tandvård	86	-12	
Sjukfrånvaro kvinna	Sjuktal 2024	Sjuktal 2023	Sjukfrånvaro >59 dagar 2024
Tandvård	8,91%	9,90%	22,51%

Sjukfrånvaro man	Sjuktal 2024	Sjuktal 2023	Sjukfrånvaro >59 dagar 2024
Tandvård	2,96%	1,78%	5,42%

Som tidigare nämnts uppges arbetsbelastning och arbetsmiljö vara en orsak till att flera anställda valt att avsluta sin anställning. I förvaltningens årliga medarbetarundersökning, där dessa frågor berörs, framgår att tandvårdens resultat i flera olika delar ligger i linje med övriga verksamheter inom förvaltningen under år 2024. Tandvården avviker dock inom vissa frågor och index. Som exempel kan nämnas att tandvården har det mest negativa resultatet av samtliga verksamheter inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen när det gäller ledarskapsindex, och är tillsammans med psykiatrin den enda verksamheten som visar en negativ trend. Tandvårdens resultat för ledarskapsindex år 2024 var 64, vilket kan jämföras med 67 år 2023. Vidare har tandvården den högsta andelen negativa svar på frågan "har du överlag en rimlig stressnivå i ditt arbete?". 29 procent av medarbetarna inom tandvården har svarat med en "1" eller "2" på frågan, vilket enligt underlaget till redovisningen av medarbetarundersökningen motsvarar värderingen "nej – måste åtgärdas". Däremot är tandvårdens resultat det mest positiva av samtliga verksamheter inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen när det gäller frågan "hur sannolikt är det att du skulle rekommendera organisationen som arbetsgivare till vän eller bekant?". Tandvårdens resultat för organisatoriskt och socialt arbetsmiljöindex år 2024 är 67, samma resultat som föregående år. Det resultatet ligger i linje med övriga verksamheter inom förvaltningen.

I avsnitten nedan redovisas hälso- och sjukvårdsförvaltningens arbete med kompetensförsörjning, samt åtgärder som vidtagits för att förbättra kompetensförsörjningen inom tandvården.

3.5.1 Hälso- och sjukvårdsförvaltningens kompetensförsörjningsplan 2024–2027

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har tagit fram en *Kompetensförsörjningsplan 2024–2027*¹³ vars syfte är att beskriva nuläge och omvärldsfaktorer som påverkar kompetensförsörjningen och att utifrån definierade strategier identifiera aktiviteter för att nå uppsatta mål. Måluppfyllelse ska följas upp och redovisas till nämnden under verksamhetsåret i delårsrapport 2 och i verksamhetsberättelse.

Kompetensförsörjningsplanen utgår ifrån ARUBA-modellen (attrahera, rekrytera, utveckla, behålla, avveckla) och Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) nio strategier för att möta kompetensutmaningen. Strategierna är kategoriserade i tre huvudområden som i sin tur är nedbrutna i nio strategier. I kompetensförsörjningsplanen beskrivs utmaningar som påverkar kompetensförsörjningen i förvaltningens verksamheter. Dessa uppges vara arbetsgivarvarumärke, bristyrken, inhyrd personal, lönebildning och

¹³ Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2023-11-27 §135i

pensionsavgångar. Med utgångspunkt i SKR:s nio strategier för kompetensförsörjning har olika aktiviteter formulerats för att möta utmaningarna. Vissa av dessa avser särskilt hälso- och sjukvården. I tabellen nedan redovisas de aktiviteter som inte specifikt avser hälso- och sjukvården, utan förvaltningen i sin helhet.

Strategier	Aktiviteter
Stöd medarbetarnas utveckling	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompetensmodell Gotland för tydliga och attraktiva karriärvägar ▪ Intern kompetensutveckling ▪ Forskning och utveckling ▪ Kunskapsstyrning
Stärk ledarskapet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Introduktion för chefer ▪ Chefers förutsättningar ▪ Internt ledarskapsprogram – vägen till ledarskap
Rekrytera bredare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stärka arbetsgivarvarumärket ▪ Konkurrenskraftiga löner ▪ Praoelever och praktikanter ▪ Utlandsrekrytering ▪ Öka attraktionskraften för medarbetare i dygnet-runt-verksamheter
Utnyttja tekniken smart	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utforska teknik som kan underlätta kompetensförsörjningen
Använd kompetensen rätt	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Strategisk hållbar bemanning ▪ Förändrade arbetssätt ▪ Personcentrerat arbetssätt
Sök nya samarbeten	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nationellt samarbete ▪ Samarbete med Arbetsförmedlingen
Prioritera arbetsmiljöarbetet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utveckla samverkansstrukturerna ▪ Systematiskt arbetsmiljöarbete ▪ Dygnsvila ▪ Organisationskultur ▪ Friskvård

Förläng arbetslivet	▪ Pensionärer som värdefull resurs
---------------------	------------------------------------

I planen anges att attraktionskraften generellt sätt behöver öka för anställningar inom både sjukvården och tandvården. I övrigt nämns inget om tandvården i kompetensförsörjningsplanen.

3.5.2 Hälso- och sjukvårdsförvaltningens handlingsplan för kompetensförsörjning

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen tar utifrån fastställd kompetensförsörjningsplan fram årliga handlingsplaner för kompetensförsörjningsarbetet. I *Handlingsplan för kompetensförsörjning*¹⁴ anges prioriterade områden och aktiviteter för år 2025 för att möta utmaningar som hälso- och sjukvårdsförvaltningen står inför gällande kompetensförsörjning. Likt den långsiktiga kompetensförsörjningsplanen avser vissa av dessa områden särskilt hälso- och sjukvården. I tabellen nedan redovisas de aktiviteter som inte specifikt avser hälso- och sjukvården, utan förvaltningen i sin helhet

Prioriterat område	Aktiviteter
Friskfaktorer – en del av vår arbetsmiljö	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nya medarbetare genomgår regiongemensam digital introduktionsutbildning i friskfaktorer med koppling till medarbetarskapsstrategin och nya chefer genomgår regiongemensam digital introduktionsutbildning för chefer i friskfaktorer med koppling till ledarfilosofin. ▪ Genomföra pulsmätningar kopplat till friskfaktorer. ▪ Alla medarbetare och chefer ska genomgå digital introduktionsutbildning i friskfaktorer. ▪ Alla enheter ska arbeta med resultatet från medarbetarundersökningen, ta fram en handlingsplan med aktiviteter som har koppling till friskfaktorerna och följa upp aktiviteterna under året.

¹⁴ Hälso- och sjukvårdsnämnden, 2024-12-17 §111

Stärka och utveckla ledarskapet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompetensutveckling baserat på chefernas behov, vilka i stora delar fångas av den regiongemensamma ledarutvecklingen. Utöver det kan det finnas specifika behov hos chefer inom HSF. ▪ Stöd för workshops, exempelvis i samband med resultat från medarbetarundersökning. ▪ Organisera nätverksträffar för chefer utifrån behov, till exempel friskfaktorer och lönesättning. ▪ Verksamhetsnära HR-stöd som ingår i ledningsgrupper och samverkansgrupper ▪ Löpande administrativt och kommunikativt stöd vid rekrytering.
Hållbar bemanning	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utvärdera nuläge och lägga en plan för vägen framåt. ▪ Följa upp och säkerställa tidigare beslut kopplade till SHB – strategisk hållbar bemanning.
Stärkt position som attraktiv arbetsgivare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Insatser för att stärka vår position på arbetsmarknaden, lyfta goda exempel och skapa stolthet. Extra fokus kopplat till bristyrken och att attrahera yngre generationer att söka sig till vården. ▪ Paketera erbjudandet till våra potentiella medarbetare. Utgå från arbetsgivarlöftena och konkretisera för HSF. ▪ Introduktion för nya medarbetare till förvaltningen.

I enlighet med nämndens beslut ska uppföljning av föreslagna aktiviteter redovisas i samband med delårsrapporterna. Dessa följs dock inte upp i delårsrapport 1 per sista mars för år 2025.

3.5.3 Vidtagna åtgärder

För att möta utmaningarna med tandvårdens kompetensförsörjning och bemanningssituation har flera åtgärder vidtagits. Dessa redovisas nedan.

2025-06-12

Förslag på åtgärder för att stärka tandvården

I en tjänsteskrivelse benämnd "Åtgärder för att stärka tandvården" har tandvården tagit fram 13 förslag på åtgärder för att förbättra läget i tandvården. Ärendet togs upp hälso- och sjukvårdsnämndens arbetsutskott i november år 2024¹⁵. I tjänsteskrivelsen anges att förslagen behöver diskuteras ytterligare, samt prioriteras, testas och utvärderas. Nedan listas åtgärderna samt en kort beskrivning av dessa:

- 1) **Varierande behandlingspanorama:** Garantera viss procent vuxna patienter till tandläkare som så önskar. Behöver dock ske i balans med att klara barnuppdraget.
- 2) **Positiv arbetsmiljö:** Uppföljning av medarbetarenkät och utarbeta handlingsplan på förbättringsområden. Aktiv planera för fortbildning och vidareutveckling för medarbetarna.
- 3) **Samarbete med utbildningsaktörer:** Fortsätta och utveckla samarbetet kring LIA-platser för tandsköterskeutbildningar från Oskarshamn och Gotland. Följa upp praktikanterna och erbjuda prova-på-boende/arbete.
- 4) **Akutuppdraget:** Öka samarbetet med privata aktörer kring akuta vuxenpatienter.
- 5) **Barnuppdraget:** Jämförelse gällande barnersättningen gentemot andra regioner sker årligen. Dialog bör föras med privata aktörer om hur man kan få upp intresset för att även behandla barnen (fritt vårdval för barnen).
- 6) **Löner och villkor:** Översyn lönestruktur och jämförelse mot övriga regioner och större städer, samt räkna på hur förändrade villkor ska kunna finansieras.
- 7) **Samarbete med andra regioner:** Fördjupa diskussionerna med tandvården i Stockholm och möjlighet att behandla patienter på plats på Gotland under vissa perioder. Utforska även samarbete med övriga kringliggande regioner.
- 8) **Riktad rekrytering:** Utarbeta stor och bred rekryteringskampanj med erbjudande som kan locka, t ex prova-på-att bo och jobba. Delta i dentala mässor, rekryterings-tillfällen vid fakulteterna i ökat utsträckning.
- 9) **Prova-på-att bo och jobba:** Erbjud att bo och jobba på Gotland under 3-6 månader, med bostad subventionerad/betald.
- 10) **Kombinerat distansarbete:** Ta fram förslag på upplägg som kan testas.
- 11) **Stora eller små kliniker, separat akutklinik:** Utvärdera paus för Roma och Slite under våren och återkomma med förslag på fortsättning. Eventuellt genomföra pilotprojekt med Romakliniken som akutklinik.

¹⁵ Hälso- och sjukvårdsnämndens arbetsutskott, 2024-11-12

2025-06-12

- 12) **Förutsättningar för nyetablering av privata aktörer:** Identifiera intresse för privata aktörer att ta över lokaler i Roma alternativt Slite genom annonsering i tandläkartidningar och dialog med större rikstäckande tandvårdsföretag
- 13) **Utvärdera och justera strategin:** Utvärdera de olika initiativen och utveckla strategin utifrån behov.

Hälso- och sjukvårdsnämndens arbetsutskott beslutade att återremittera ärendet så att förvaltningen kunde komplettera ärendet med en prioritering bland förslagen, tidplan för genomförande samt vilka effekter som förslagen väntas ge.

Upphörande av Folktandvårdens helgjour

Som tidigare nämnts i rapporten upphörde Folktandvårdens helgjour i september år 2024. Anledningen till detta var att ett nytt arbetstidsavtal gjorde att personalens kliniska tid inte kunde nyttjas på bästa sätt. Folktandvården Stockholm AB, akutkliniken vid Fridhemsplan, har i stället bistått med hjälp och ett antal patienter har fått hjälp via digitala vårdmöten. I intervjuer framförs att samarbetet med akutkliniken vid Fridhemsplan har fungerat bra.

Folktandvården hänvisar patienter till klinik i Nynäshamn

Som tidigare nämnts i rapporten har samtal förts med Region Stockholm och en klinik i Nynäshamn för att öka tillgängligheten till tandvården. Kliniken i Nynäshamn har tagit emot gotländska patienter. Samarbetet fungerar på så sätt att patienter som är i behov av tandvård kan kontakta kliniken i Nynäshamn och boka in ett besök. Resan till och från fastlandet, samt eventuell övernattnings, står patienten för själv, liksom eventuellt inkomstbortfall från arbetet.

Samarbete med Karlstads universitet

Ett avtal har upprättats med tandhygienistutbildningen i Karlstad (distansutbildning) där Folktandvården i Gotland skall tillhandahålla 3 LIA¹⁶-platser från och med termin 4 och framåt. Förhoppningen från förvaltningens sida är att personer från Gotland börjar på utbildningen och väljer att genomföra sin LIA på Gotland.

Marknadsföringsaktiviteter

Enligt underlag från HR-funktionen inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen har ett antal marknadsföringsaktiviteter genomförts under år 2024 och början av 2025 för att attrahera personal till tandvården. Aktiviteterna innefattar deltagande på mässor för högstadieselever inför gymnasievalet, framtagande av filmer och affischer, deltagande av tandhygienist för medarbetarporträtt för introduktion för nya medarbetare inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen, deltagande på arbetsmarknadsdagar i Luleå och Stockholm och rekrytering av studenter för sommarvikariat. Syftet med aktiviteterna har varit att väcka

¹⁶ Lärande i arbete

nyfikenhet för tandvården, att locka fler att välja Gotland som arbetsort, att öka synligheten för arbetsgrupper inom tandvården samt att knyta kontakter med studenter.

3.5.4 Bedömning

Vi bedömer att hälso- och sjukvårdsnämnden inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkerställa en hållbar kompetensförsörjning inom tandvården.

Enligt tandvårdslagen (1985:125) ska regionen erbjuda god tandvård åt de som är bosatta i regionen, samt tillse att tandvården är lätt tillgänglig. Utifrån rådande situation i tandvården anser vi att det finns risker för att tillgången till tandvården begränsas för gotländska patienter. Vi konstaterar att det inom förvaltningen bedrivs ett strategiskt kompetensförsörjningsarbete genom kompetensförsörjningsplan och en handlingsplan. Dessa dokument innehåller generella åtgärder som syftar till att säkerställa god kompetensförsörjning för hela förvaltningen. Planen innehåller dock inga specifika åtgärder eller mål riktade mot kompetensförsörjningen inom tandvården. Utifrån läget i tandvården som beskrivits i kapitlen ovan bedömer vi att det finns behov av att ta fram analyser och åtgärder *särskilt* för tandvården utifrån verksamhetens förutsättningar och behov. Vi noterar att ett sådant arbete har påbörjats genom den tjänsteskrivelse som upprättades i november år 2024.

Flera åtgärder som vidtagits under året för att säkerställa en hållbar kompetensförsörjning inom tandvården har genomförts under året. Vi noterar dock att flera av dessa beslutats om på förvaltningsnivå eller verksamhetsnivå, samt att flera åtgärder inte tydligt rapporterats till nämnden i olika uppföljningsrapporter under året. För att kunna säkerställa en hållbar kompetensförsörjning inom tandvården bedömer vi att nämnden bör vidta åtgärder, samt få tydligare information om de åtgärder som vidtagits.

4 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om hälso- och sjukvårdsnämnden har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och intern kontroll avseende tandvården.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att hälso- och sjukvårdsnämnden endast delvis har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och intern kontroll avseende tandvården.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi hälso- och sjukvårdsnämnden att:

- Stärka styrningen över tandvården för att säkerställa att verksamheten kan genomföra sitt uppdrag.
- Säkerställa att tandvården arbetar med de mål som fastställts av regionfullmäktige och nämnden.
- Se över om de privata tandvårdsklinikerna kan inkluderas ytterligare i planering och utveckling av tandvården inom vårdgivarvalet, samt överväga om det finns skäl att se över samverkan med de privata tandvårdsklinikerna i andra avseenden.
- Säkerställa en mer strukturerad uppföljning av tandvårdens verksamhet och måluppfyllelse i delårsrapporter och verksamhetsberättelse.
- I månadsrapporter och delårsrapporter följa upp tandvårdens ekonomi i sin helhet, samt upprätta årsprognoser.
- Säkerställa att åtgärder vidtas för att tillse att tandvårdens intäkter motsvarar budget.
- Säkerställa att specifika åtgärder för att säkerställa en hållbar kompetensförsörjning särskilt för tandvården tas fram och beslutas.

Datum som ovan

KPMG AB

Ludwig Reismer
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Olivia Gonzalez
Verksamhetsrevisor

Region Gotland
Granskning av tandvården

2025-06-12

Veronica Hedlund Lundgren

Certifierad kommunal yrkesrevisor och kvalitetssäkrare

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.